

ותו, מאי טעמא אתענש עליה אחאב, דהא דינא דאורייתא, דשויי שמואל קמייהו דישראל, הכי הוא. דכתיב, (שמואל א ח) את שדותיכם וכרמיכם וזייתיכם הטובים יקח. ואי אחאב נטל ההוא כרם בנבות, דינא הוה. ותו, דהוה יהיב ליה פרמא אחרא, או דהבא, ולא בעא.

אמר ליה, יאות שאלת. תא חזי, האי רוח דקאמרו דאיהו רוח דנבות, הקא אית לאסתפללא. וכי רוחא דנבות יכיל לסלקא ולקיימא קמיה דקודשא בריה הוא, למתבע שקרא. דכתיב ויצא הרוח. ואי צדיקא הוא, איך יפעי שקרא בההוא עלמא, דאיהו עלמא דקשוט. ומה בהאי עלמא, לא בעי זפאה שקרא, בההוא עלמא, לא כל שפן. ואי לאו זפאה איהו, היך יכיל לקיימא קמי קדשא בריה הוא.

אמא ודאי נבות לאו זפאה הוה כל כף לקיימא קמי קדשא בריה הוא, אלא רוחא אחרא הוה, דשלטא בעלמא. דדא הוא רוחא דקיימא תדיר וסלקא קמי קדשא בריה הוא. ודא הוא דאסטי לבני עלמא בשקרא. ומאן דאיהו רגיל בשקרא, אשתדל תדיר בשקרא. ועל דא אמר אצא והייתי רוח שקר וגוי. ועל דא קדשא בריה הוא אמר ליה, צא ועשה כן. פוק מהכא, פמה דאוקמוה דכתיב, (תהלים קא) דיבר שקרים לא יכון לנגד עיני. ובגין דא איהו רוח שקר ודאי.

ותו, על מה דקטל ליה לנבות ונטל פרמא דיליה, קטולא אמאי קטיל ליה. אלא על דקטיל ליה בלא דינא, אתענש. קטיל ליה בלא דינא, ונסיב פרמא דיליה. ובגין כף כתיב, (מלכים א כא) הרצחת וגם ירשת, ועל דא

ועוד, מה הטעם נענש עליו אחאב? שהרי דין התורה ששם שמואל לפני ישראל כף הוא, שכתוב (שמואל א-ח) את שדותיכם וכרמיכם וזייתיכם הטובים יקח, ואם אחאב נטל אותה כרם בנבות, דין היה! ועוד, שהיתה לו כרם אחרת, או זהב, ולא רצה!

אמר לו, יפה שאלת. בא ראה, הרוח הזו שאמרו שהיא רוח של נבות, פאן יש להסתפלל - וכי הרוח של נבות יכולה לעלות ולעמד לפני הקדוש ברוך הוא לבקש שקר, שכתוב ויצא הרוח? ואם הוא צדיק, איך יבקש שקר בעולם ההוא, שהוא עולם של אמת? ומה בעולם הזה לא צריך צדיק שקר, בעולם ההוא לא כל שפן? ואם אינו צדיק, איך יכול לעמד לפני הקדוש ברוך הוא?

אמא ודאי נבות לא הנה כל כף צדיק לעמד לפני הקדוש ברוך הוא, אלא רוח אחרת היתה ששלטה בעולם, שזוהי רוח שתמיד עומדת ועולה לפני הקדוש ברוך הוא, וזוהי שמסטה את בני העולם לשקר, ומי שהוא רגיל בשקר, משתדל תמיד בשקר, ועל זה אמר אצא והייתי רוח שקר וגוי, ועל כן הקדוש ברוך הוא אמר לו צא ועשה כן. צא מכאן, כמו שבארוהו שכתוב (תהלים קא) דיבר שקרים לא יכון לנגד עיני, ומשום זה היא רוח שקר ודאי.

ועוד, על מה שהרג את נבות ונטל את פרמו, למה הרג אותו הרג? אלא שהרג אותו בלי דין נענש. הרג אותו בלי דין ונטל את פרמו, ומשום כף כתוב (מלכים-א כא) הרצחת וגם ירשת, ועל כן נענש. ובא וראה פמה הם

אתענש. ותא חזי, פמה אינון בני נשא בעלמא, דאסטי לון האי רוח שקרא בשקרא. ושליט איהו בעלמא בכמה סטרין ובכמה עובדין, והא אוקימנא מלי.

וער דא דוד מלפא בעא לאסתמרא מגיה, ובעא לאפקא מגו מסאבו. דכתיב, (תהלים נא) לב טהור פרא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. דא הוא רוח נכון, ואתרא איהו רוח שקר. ועל דא תרין דרגין אינון, חד קדישא, וחד מסאבא.

פתח ואמר, (יואל ב) וי נתן קולו לפני חילו פי רב מאד מחנהו פי עצום עשה דברו וגו', האי קרא אוקמוה. אבל וי, בכל אתר הוא ובי דיניה. נתן קולו, דא הוא קלא דכתיב, (דברים ד) קול דברים. וכתיב התם, (שמות ד) לא איש דברים. מאן איש דברים. כמה דאת אמר, (דברים לג) איש האלהים. לפני חילו, אלין אינון ישראל.

כי רב מאד מחנהו, כמה דאת אמר (איוב כה) ה'יש מספר לגדודיו. (דף קצב ע"א) דכמה ממנן ושליחן אית ליה לקדשא ברין הוא, וכלהו קיימי לאסטאה עליהו ד'ישראל (והר חדש ל"ג בגין לאסתאבא להו). ועל דא קדשא ברין הוא אזדמן קמיהו ד'ישראל בגין לנטרא להו, ולא יכילו לקטרגא להו.

כי עצום עושה דברו. מאן עצום, דא הוא זפאה ההוא דאשתדל באורייתא קדישא ימא ולילי. דבר אחר פי עצום, דא הוא מקטרגא דאשתפח קמי קדשא ברין הוא ואיהו תקיפא כפרזלא תקיפא כטינרא. עושה דברו, דנטיל רשות מלעילא ונטיל נשמתא מתתא.

כי גדול יום יי ונורא מאד ומי יכילנו.

בני אדם בעולם שרוח השקר הזו מסטה אותם בשקר, והוא שולט בעולם בכמה צדדים ובכמה מעשים, והנה בארנו את הדברים.

וער בן דוד המלך בקש להשמר ממנו ורצה לצאת מתוך הטמאה, שכתוב (תהלים נא) לב טהור פרא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. זו היא רוח נכון, והאחר הוא רוח שקר. ועל פן שתי דרגות הן, אחת קדושה ואחת טמאה.

פתח ואמר, (יואל ב) וה' נתן קולו לפני חילו פי רב מאד מחנהו פי עצום עשה דברו וגו'. את הפסוק הזה בארוהו. אבל וה', בכל מקום הוא ובית דינו. נתן קולו - זהו הקול שכתוב (דברים ד) קול דברים. וכתוב שם (שמות ד) לא איש דברים. מי איש הדברים? כמו שנאמר (דברים לג) איש האלהים. לפני חילו - אלו הם ישראל.

כי רב מאד מחנהו - כמו שנאמר (איוב כה) ה'יש מספר לגדודיו. שפמה ממנים ושלוחים יש לקדוש-ברוך-הוא, וכלם עומדים להשטין על ישראל (ו"ח כ"י לטמא אוחם). ועל פן הקדוש ברוך הוא מזדמן לפני ישראל כדי לשמר אותם, ולא יוכלו לקטרג להם.

כי עצום עשה דברו, מי עצום? זהו הצדיק, אותו שמשתדל בתורה הקדושה יומם וליילה. דבר אחר פי עצום - זה המקטרג שנמצא לפני הקדוש ברוך הוא, והוא חזק כברזל, קשה כפסלע. עשה דברו - שנוטל רשות מלמעלה, ונוטל את הנשמה מלמטה.

כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו - שהוא שולט על הכל

דַּאִיהוּ שְׁלִיט עַל כָּלָא, וְעֲלָאָה וְתַקִּיפָא עַל כָּלָהוּ, וְכִלְהוּ תַּחֲוֹת שְׁלִטְנִיָּה. וְזַפְאִין אֵינּוֹן צַדִּיקָיִיא, דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי בְּהוּ תְדִיר, לְזַפְאָה לֹוֹן לְעֲלָמָא דְאַתִּי וְלַמַּחְדֵּי לְהוּ בְּחִידוּ דְצַדִּיקָיִיא דְזַמִּינִין לְמַחְדֵּי בִּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. דְּכַתִּיב, (תהלים ה) וַיִּשְׁמַחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יִרְנְנוּ וְתַסְפֵּה עֲלֵימוּ וַיַּעֲלְצוּ בְּךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֵךְ. בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

וְעֲלִיוֹן וְתַקִּיף עַל כָּלָם, וְכִלְמֵ תַּחַת שְׁלִטוֹנוּ. אֲשֶׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה בָהֶם תָּמִיד לְזַכּוֹת אוֹתָם לְעוֹלָם הַבָּא וְלִשְׂמַחַת אוֹתָם בְּשִׂמְחַת הַצַּדִּיקִים שֶׁעֲתִידִים לִשְׂמַחַת עִם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂכָתוֹב (תהלים ה) וַיִּשְׂמַחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יִרְנְנוּ וְתַסְפֵּה עֲלֵימוּ וַיַּעֲלְצוּ בְּךָ אֹהֲבֵי שְׁמֵךְ. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פְּרִשְׁת וַיְהִי מִקֵּץ

וַיְהִי מִקֵּץ, רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (איוב כח) קֵץ שָׁם לַחֲשֶׁךְ וְלִכְלַ תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר אֲבָן אֶפֶל וְצַלְמוֹת, הַאי קָרָא אֲתַמָּר. קֵץ שָׁם לַחֲשֶׁךְ, דָּא אִיהוּ קֵץ דְשִׁמְאָלָא, דַּאִיהוּ שְׂאֵט בְּעֲלָמָא, וְשְׂאֵט לְעִילָא, וְקִיִּימָא קַמֵּי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאַסְטִי, וְקַטְרִיג עַל עֲלָמָא, וְהָא אֲתַמָּר. וְלִכְלַ תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר, דְּהָא כָּל עוֹבְדוּי לָאו אֵינּוֹן לְטַב, אֶלָּא לְשִׁיצָאָה תְדִיר וְלְמַעַבְד כְּלִיָּה בְּעֲלָמָא.

פְּרִשְׁת וַיְהִי מִקֵּץ

וַיְהִי מִקֵּץ. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (איוב כח) קֵץ שָׁם לַחֲשֶׁךְ וְלִכְלַ תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר אֲבָן אֶפֶל וְצַלְמוֹת. הַפְּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאָר, קֵץ שָׁם לַחֲשֶׁךְ - זֶהוּ הַקֵּץ שֶׁל הַשִּׁמְאָל, שֶׁהוּא מְשׁוֹטֵט בְּעוֹלָם וּמְשׁוֹטֵט לְמַעְלָה, וְעוֹמֵד לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמַסְטִין וּמְקַטְרֵג עַל הָעוֹלָם, וְהָרִי נִתְבָּאָר. וְלִכְלַ תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר - שֶׁהָרִי כָּל מַעֲשֵׂיו אֵינָם לְטוֹב, אֶלָּא תָּמִיד לְכַלּוֹת וּלְעַשׂוֹת כְּלִיָּה בְּעוֹלָם.

אֲבָן אֶפֶל וְצַלְמוֹת, דָּא אֲבָן נִגְגָּף, דְּבַהּ כְּשִׁלְיִן חֲזִיבִין, וְקִיִּימָא בְּהַאי דְאַקְרִי, (איוב י) אֲרִץ עֲפֹתָהּ כְּמוֹ אֶפֶל. תָּא חֲזִי, אִית אֲרִץ חַיִּים לְעִילָא, וְהַאי אִיהִי אֲרִץ יִשְׂרָאֵל. (ד"א וְאִית אֲרִץ לַחֲמָא וְנִקְרָא) אֶפֶל וְצַלְמוֹת, אֶפֶל דְנִפְקָא מֵאֲרִץ עֲפֹתָהּ. מָאִי אֶפֶל וְצַלְמוֹת, דָּא הוּא קֵץ דַּאִיהוּ מַסְטְרָא דַּחֲשֶׁךְ, זוֹהֲמָא דְדַהֲבָא, וְהָא אֲתַמָּר.

אֲבָן אֶפֶל וְצַלְמוֹת - זוֹ אֲבָן נִגְגָּף שְׂבַה נִכְשָׁלִים הִרְשָׁעִים, וְעוֹמְדַת בְּזַה שְׁנִקְרָאת (שם י) אֲרִץ עֲפֹתָהּ כְּמוֹ אֶפֶל. בַּא רָאָה, יֵשׁ אֲרִץ חַיִּים לְמַעְלָה, וְזוֹ הִיא אֲרִץ יִשְׂרָאֵל. [וְיֵשׁ אֲרִץ לְמַטָּה, וְנִקְרָאת] אֶפֶל וְצַלְמוֹת. אֶפֶל שְׁיִצְאָה מֵאֲרִץ עֲפֹתָהּ. מַהוּ אֶפֶל וְצַלְמוֹת? זֶהוּ הַקֵּץ, שֶׁהוּא מַצַּד שֶׁל הַחֲשֶׁךְ, זֶהֱמַת הַזֶּהָב, וְהִנֵּה נִתְבָּאָר

תָּא חֲזִי, כַּמָּה אִית לֹוֹן לְבַנֵּי נְשָׂא לְאַסְתְּכָלָא בְּפוֹלְחָנָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלֹא שְׂתַדְלָא בְּאוֹרֵייתָא יִמְמָא וְלִילִי, בְּגִין דִּינִדְעוֹן וְיִסְתְּכָלוֹן בְּפוֹלְחָנִיָּה, דְּהָא אוֹרֵייתָא אִיהִי מְכַרְזָא בְּכָל יוֹמָא קַמֵּיהּ דְּבַר נֵשׁ וְאָמְרָה, (משלי ט) מִי פְתִי יִסוּר הִנֵּה

בַּא רָאָה כַּמָּה יֵשׁ לְבַנֵּי אָדָם לְהַתְּבוֹנֵן בְּעַבְדוּת הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלְהַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלִילוֹת כְּדִי שִׂידְעוּ וְיִסְתְּכָלוּ בְּעַבְדוּתוֹ, שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה מְכַרְזָה בְּכָל יוֹם לְפָנֵי הָאָדָם וְאוֹמְרַת: (משלי ט) מִי פְתִי יִסוּר הִנֵּה חֲסַר לֵב

חסר לב ואמרה לו, והא אוקימנא מלי.
וכר בר נש אשתדל באורייתא, ואתדבק בה,
זכי לאתתקפא באילנא דחיי, דכתיב,
(משלי ג) עץ חיים וגו'. ותא חזי, פד בר נש
אתתקף באילנא דחיי כהאי עלמא, אתתקף
ביה לעלמא דאתי. דהא כד נשמתינ נפקין
מהאי עלמא, הכי אתתקנן להו דרגין לעלמא
דאתי.

תא חזי, אילנא דחיי, איהו בכמה דרגין
מתפרשן דא מן דא, וכלהו חד. דהא
באילנא דחיי אית דרגין אלין על אלין.
ענפין, ועליו, וקליפין, וגופא דאילנא,
שרשין. וכלא הוא אילנא. כגוונא דא, פל
מאן דאשתדל באורייתא, איהו אתתקן
ואתתקף באילנא דחיי.

וכר בני דמהימנותא ישראל, פלהון
מתתקפין באילנא דחיי, פלהו אחידין
באילנא ממש. מנהון בההוא גופא דביה,
מנהון אחידן בענפין, מנהון בעליו, מנהון
בשרשין. אשתפחו דכלהו אחידן באילנא
דחיי. ואינון דמשדדלין באורייתא (דף קצג ע"ב)
פלהו אחידן בגופא דאילנא. ובגין כן מאן
דאשתדל באורייתא, איהו אחיד בכלא, והא
אוקמוה ואתמר.

ויהי מקץ, מאי מקץ. רבי שמעון אמר, אתר
דלית בה זכירה, ודא הוא קץ דשמאלא.
מאי טעמא, בגין דכתיב, (בראשית מ) כי אם
זכרתני אתך פאשר ייטב לך. וכי הכי אתחזי
ליה ליוסף צדיקא, דאיהו אמר כי אם זכרתני
אתך. אלא כיון דאסתפל יוסף בחלמיה.
אמר, ודאי חלמא דזכירה איהו. ואיהו טעה
בהאי, דהא ביה בקדשא ברין הוא הוי כלא.

ואמרה לו, והרי בארנו את
הדברים.

וכשאדם משתדל בתורה
ונדבק בה, זוכה להתחזק בעץ
החיים, שכתוב (שם א) עץ חיים
וגו'. ובא וראה, כשאדם
מתחזק בעץ החיים בעולם
הזה, הוא מתחזק בו לעולם
הבא. שהרי כמו הנשמות
יוצאות מן העולם הזה, כך
מתקנות להן דרגות לעולם
הבא.

בא ראה, עץ החיים הוא
בכמה דרגות נפרדים זה מזה,
וכלם אחד. שהרי בעץ החיים
יש דרגות אלו על אלו, ענפים
ועלים, קלפות, וגוף האילן,
שרשים, והפל הוא האילן. כמו
כן כל מי שמשתדל בתורה,
הוא נתקן ומתחזק בעץ
החיים.

וכר בני האמונה, ישראל, כלם
מתגברים בעץ החיים, כלם
אחוזים בעץ ממש, מהם
באותו הגוף שבו, מהם
אחוזים בענפים, מהם בעלים,
מהם בשרשים. נמצאו שכלם
אחוזים בעץ החיים. ואותם
שמשתדלים בתורה, כלם
אחוזים בגוף האילן. ומשום
כך מי שמשתדל בתורה, הוא
אחוז בכל, והרי פרושה
ונתבאר.

ויהי מקץ, מה זה מקץ? רבי
שמעון אמר, המקום שאין בו
זכירה, וזהו קץ השמאל. מה
הטעם? משום שכתוב (בראשית
מ) כי אם זכרתני אתך פאשר
ייטב לך. וכי כך ראוי ליוסף
הצדיק שהוא אמר כי אם
זכרתני אתך? אלא כיון
שהסתכל יוסף בחלמו, אמר,
ודאי חלום של זכירה הוא,
והוא טעה בזה, שהרי הכל
היה בקדוש-ברוך-הוא.